

(V i các ban tr : V i s c khái quát c a nh ng ng i ngoài 70, chúng tôi quan ni m r ng các th h tr VietNam h i ngo i, nh t là M , luôn luôn quan tâm đ n nh ng bi n đ ng xã h i, kinh t , chính tr c a th gi i quanh mình. V i ý nghĩ đó m i có bài vi t này coi nh m t c g ng chia s cùng các anh ch Đào Nh)

Sau nh ng bu i h p có tính ch t kh n tr ng ch a t ng có đ c u nguy n n tài chánh M và th gi i: t i Vi n đ i h c Harvard hôm 25/9/08 v i các giáo s kinh t : Jay Light, Robert Merton, Robert Kaplan, N.Gregory Mankiw...đ i s ch t a và tham gia c a bà Vi n Tru ng Drew Faust; t i Tòa B ch c hôm 11/10/08 gi a T ng th ng Bush v i các nhà lãnh đ o kinh t hàng đ u c a nhóm G7, và c a nhi u qu c gia khác, nh ng bi n pháp c u nguy n n kinh t đã đ c ban hành cùng kh p th gi i trong đó có cái Bill 700 t M Kim c a Hoa k , Th Tr ng Ch ng Khoán trên toàn th gi i t Âu sang Á, đ n M và nh t là Dow Jones v n ti p t c suy đ i, và hôm nay th tr ng Wall Street v n ho ng lo n!

<http://vneconomy.vn/2008102204348812P0C7/pho-wall-tiep-tuc-hoang-loan.htm>

Chúng ta th kh o sát s giao đ ng c a Stocks qua s bi n đ ng c a Dow Jones t đ u tu n, th Hai ngày 6/10 qua h t ngày th Sáu 10/10/08. Kho ng th i gian ch v n v n 5 ngày, có ng i t ng ch ng nó dài g n b ng m t th k , k t năm Đ i Kh ng Ho ng 1932- Great Depression- đ n nay. Bi n đ ng c a Dow Jones n i trong ngày th Sáu song th p, 10/10, đ u ngày Kh i l ng c a Dow có lúc g n k 7000, làm cho thiên h kinh hoàng, các nhà đ u t nh s ng trong ác m ng. Trong su t 112 năm l ch s c a c a Stocks, ch a có tu n l nào kinh hoàng nh tu n v a r i và ch a có ngày nào mà bi n đ ng kh ng khi p nh ngày th Sáu, 10/10/08

! Cu i cùng nó đ c v c đ y vào gi chót c a ngày 10/10, kh i l ng 8451.19.(2). Đó cũng là ch s c a Dow Jones vào ngày th b y 11/10/08

Sau m t tu n l đ y bi n đ ng tài chánh trên toàn th gi i và th tr ng Wall Street t ngày th Hai 6/10/08 qua ngày th Sáu 10/10/08 Ch m t mình Dow Jones th i, ch a k các th tr ng c ph n khác, đã m t 2,400 đ i m, v i gi m sút 18% kh i l ng, t ng đ ng 8,400 t M kim.

Có nhiều người, trong đó có TNS McCain nguyên viên từng thuộc của đảng Cộng Hòa, than phiền sự đổ vỡ tình hình tài chính thế giới hôm nay là do lòng tham không đáy của nhóm tài phiệt thuộc Phố Wall Street. Điều đó đúng, nhưng chúng ta cũng nên nhớ rằng chính những nhà tài phiệt Phố Wall Street cũng là những nhà của chính họ. Họ cũng mất mát hay mất nhiều hơn những người khác! Nhưng vậy, chúng ta có câu hỏi: hàng chục Trillions Mỹ kim trong cổ phần thị trường (in Stock Market Value) bị mất, nhiều trillions Mỹ kim của quỹ hưu trí, của quỹ Tiết kiệm, và mất tài khoản to lớn nhiều ngân hàng Mỹ kim mà người dân góp tiền mua nhà (mortgage), tiền thu của quỹ của các ông chủ hãng xe ô tô người dân công, tiền của đảng lo lắng bị mất. Hơn 8,400 tỷ của Dow Jones qua mất tuấn bị mất đảng và rơi cũng bị mất... Vậy những sự kiện to lớn này hiện giờ ở đâu, ai là kẻ đầu cưỡi sự kiện này? Có phải những con 'mèo mập của Phố Wall Street' (fat cats on Wall Street), những tên trùm đầu của Saudi Arabia

? Hay nó đang nằm trong tay của Chính phủ Trung Quốc? (government of China?)

Ngày nào đó ta có thể đòi hỏi được chăng? Hay sự kiện to lớn này bị mất chỉ vì nó bị mất mất! Nó không bao giờ trở lại (3)

http://news.yahoo.com/s/ap/20081011/ap_on_bi_ge/where_s_the_money

...Những câu hỏi đó đã vây quanh chúng ta trong những tuần qua. Trả lời những câu hỏi này cũng là mục đích chính của bài viết này!

Có một điều có thể làm cho chúng ta thất vọng nếu có ai đó nói cho chúng ta hay là sự kiện to lớn đó không 'thực' như 'Cash', tiền mất, chúng ta đang có trong túi hay trong checking account.

1- GS Robert Shiller, nhà kinh tế học của Viện Đồi học Yale giải thích:

"Khi ta có ý niệm rằng ta vừa mất mất khoản tiền lớn trong cổ phần thị trường không có gì có thể chứng minh khoản tiền này là có thật. Trả giá của cổ phần không giảm như tiền mà ta có- Trả giá của cổ phần chỉ là mất tính. Khi tiền ta có trong cổ phần chỉ có thể mất trong trí tưởng tượng của chúng ta mà thôi".

"The notion that you lose a pile of money whenever in the stock tanks is a "fallacy". The price

of a stock has never been the same thing as money- It's simply the best "guess" of what the stock is worth! It's in the people minds" (4)

GS Shiller lý ví dụ :

"...m&t người có ý định bán nhà, họ định giá với người môi giới là họ sẽ bán cái nhà của họ với giá \$350,000. Một tuần sau cái nhà này theo thị giá lại tăng lên \$400,000. Nhà thầu người chỉ nhà có ý nghĩ là mình với a m&t \$50,000. Nhà ng sẽ tiến m&t này chỉ là ông nghĩ nó nh& với d&a trên nhà ng chỉ ng li&u xác đáng là thị giá, nhà ng sẽ tiến \$50,000 này là không có th&t, nó chỉ có trong trí tưởng ng của ông ta mà thôi.

Vậy thì khi ta có đầu tư m&t số cổ phần trong Thị trường Đ&a &c chỉ ng h&n, trong mấy m&i năm qua thị giá cổ phần cổ phần to mãi nh& bong bóng, nhà ng trong g&n m&t năm qua thị giá cổ phần cổ phần a th& trường đ&a &c b& t&t th&p đ&n 20%, thì xem nhà ta m&t h&t 20% số tiến cổ phần mà ta đầu tư trong đó (sau khi nó đã phình to). Nếu thị trường đ&a &c không còn đủ khả năng đi&u hành nữa vì thị giá cổ phần cổ phần nó xuống th&p h&n 20% - đ&n m&c nó b& tê li&t luôn, đi đ&n phá s&n, thì chúng ta m&t hoàn toàn tiến cổ phần chúng ta đầu tư trong đó. Ta tuyên bố ta m&t m&t số tiến l&n sau khi mấy m&i năm đầu tư trong thị trường đ&a &c. Đi&u đó đúng vì nó th& hi&n rành rành trên Account Statements! Nhà ng trong th&c t&, số tiến l&n này không có th&t, đó chỉ là &c tình trị giá cổ phần mà ta có!(sau khi nó phình to).

2- GS Dale Jorgenson, Giáo sư kinh-t& vĩ&n đ&i h&c Harvard cũng có nhà ng giới thích t&ng t& :

"Chỉ ng nào mà b&n còn nghĩ rằng số tiến mà b&n b& m&t trong cổ phần thị trường giới ng nh& số tiến, b&c m&t (cash) mà b&n đang có trong ví của b&n thì lúc này b&n với còn v&p ph&i nh&ng sai l&m l&n."

" Still, you run into trouble when you think of that potential money as being the same thing the cash in your purse or your checking account. That's a big mistake!"..

Và GS Jorgenson giới thích cổ n k& :

...Then chốt gì mà v&n đ& là nh& th& này: B&y gi& r&i trong túi b&n h&t ti&n. Không sao. B&n v&n còn ti&n cho b&n s&ng, n&u cách đây m&t năm b&n bán cái nhà b&n s& h&u, hay b&n rút ti&n t& m&t c& ph&n nào đó mà b&n có. B&n đ& dành c&t gi& s& ti&n &y & m&t n&i nào đó, b&y gi& h&t ti&n, b&n l&y ra mà tiêu dùng. S& dĩ đ& c& nh& th& là vì cách đây 1 năm th& tr&ng đ&a &c và c& ph&n b&n có, ch&a s&p đ&. N&u b&n h&t ti&n x&i trong lúc này, mà b&n hy v&ng rút ti&n trong quỹ h&u trí ra đ& tiêu dùng, b&n s& th&t v&ng là vì b&n không h&ng m&t đ&ng nào t& quỹ h&u trí c&, vì quỹ h&u trí v&a bi&n m&t, phá s&n... N&u b&n đem t&t c& ti&n b&c c&a b&n có, đ&u t& trong nhi&u c& ph&n tài chánh (fianacial stocks), n&u ch&ng may hi&n t&i tr& giá t&t c& c& ph&n tài chánh này s&t đ&n 80%. B&n cũng ph&i ch&p nh&n ch&ng &y m&t mát v& ph&n b&n! GS Jorgenson nh&c l&i cho ta nh& th&i xa x&a loài ng& i không h& bán kho&n v& v&n đ& tr& giá đ&ng ti&n mà h& có. Tr& c& th& k& th& 9, tr& c& khi đ&ng ti&n gi&y ra đ&i & Trung Qu&c, nhân lo&i dùng đ&ng ti&n c&ng (solid money), nh& đ&ng ti&n vàng 'gold coins', giá tr& c&a nó đ& c& b&o đ&m b&ng vàng th&t. Vào th&i &y, loài ng& i b& m&t ti&n ch& vì lý do đ&n gi&n và c& th& là: h& x&i h&t ti&n, k& nào đã đánh c&p, h& đánh m&t & đầu đó, hay b& m&t trong nh&ng thiên tai nh& bão, l&t, h&a ho&n...Ngày x&a ti&n ai, trên tay ng& i &y. Nh&ng th&i nay đ&ng ti&n đ& c& tr& giá trên nhi&u n&n t&ng khác nhau, có nhi&u lo&i ti&n khác nhau: M& kim, B&ng Anh, Yen Nh&t, Nhân dân t& TQ, ti&n Đ&ng VN...và nó c&n ph&i luôn luôn đi đ&ng (l&u l&ng) nh& dòng n& c&. L&u l&ng đ&ng ti&n càng xi&t, càng nhanh kinh t& càng phát tri&n, đ&ng ti&n càng sinh ra nhi&u l&i l&c. Đông ti&n không đi đ&ng, n&m mãi trong túi c&a ng& i s& h&u là đ&ng ti&n y&u l&i theo s& y&u kém c&a n&n kinh t&. Th&i nay ng& i có ti&n luôn luôn ph&i bi&t làm cho đ&ng ti&n đi đ&ng m&nh, càng m&nh càng sanh l&i, b&ng cách đ&u t& s& ti&n mình có: mua c& ph&n, đ&u t& trong quỹ ti&t ki&m, hay trong quỹ h&u trí... H& lên m&ng theo dõi s& tăng tr&ng c&a nó. H& th&y ph&n kh&i vì nghĩ r&ng n&u h& bán nó vào lúc nó đ& c& ph&ng to, h& s& có m&t đ&ng ti&n to l&n. Nh&ng h& cũng bi&t r&ng h& cũng ph&i ch&p nh&n r&i ro, m&c đ&u r&i ro x&y ra & nhi&p đ& r&t th&p. Ví đ& nh& hi&n th&i, sau m& i m&y năm ăn nên làm ra, bong bóng C& Ph&n Đ&a &c b& v& vì quá căng, cách đây h&n m&y tháng, l&i theo s& x&o tron kinh t&, tài chánh hay s& s&p đ& c&a nh&ng th& tr&ng c& ph&n khác. Tr& giá c& ph&n c&a h& đ&ng nh&n cũng t&t xu&ng t& h&i. H& s& bán đ& bán tháo c& ph&n c&a h& v&i b&t c& giá nào tr& c& khi nó phá s&n (before they go to chapter eleven)! Dĩ nhiên h& s& th&y r&ng h& m&t mát m&t s& ti&n r&t l&n t&ng đ&ng v&i s& ti&n h& đ&c th&y trên Account Statements c&a h& cách đây m&y tháng! V&y thì cách đây m&y tháng, khi h& đ&c Account Stements trên c& ph&n c&a h&, h& th&y h& s& h&u m&t kh&i ti&n l&n nh& th&, h& cũng ph&i nghĩ r&ng "th&y dz&y nh&ng không ph&i là dz&y"! H& có th& m&t s&ch m&t cách b&t ng&, không k&p tr& tay. GS Jorgenson qu& quy&t:

“ If you once thought your investment portfolio was as good as “a suitcase full of twenties”, you might suddenly suspect that it’s not!”.

Và ông ta lý lu&n:

“Đúng theo lý luận, bạn vẫn mua một chút khi thị trường. Nhưng không có nghĩa là có ai đó thực sự mua đó cả bạn. Và bạn phải biết là bạn sai lầm, khi bạn cứ nghĩ là trên thị trường gì đó có một chút lợi nhuận tiềm năng (wealth) như thế này, chuyển từ nhóm người này sang nhóm người khác, từ quốc gia này sang quốc gia khác, từ doanh nghiệp này sang doanh nghiệp khác, như công nghệ tri thức khi lên ngôi này thì xuống ngôi kia ...”.

Và ông ta quy quy định:

“Kh&i tiềm năng (amount of wealth) trên toàn thị trường, như ta thấy trong biểu đồ này, nó chỉ bắt đầu giảm. Và ông cũng nhận thấy rằng là ai nghĩ rằng khi họ mua một chút tài khoản trong thị trường chứng khoán là phải có ai đó thực sự, chiếm lĩnh tài khoản đó, có thể là những người tên trùm giàu s& đầu tư chứng khoán (wealthy stock speculators) mua làm giàu thêm bằng cách âm mưu làm cho thị trường chứng khoán phải giảm giá. Jorgenson xác định rằng khi thị trường chứng khoán phải giảm giá, khủng hoảng tài chính xuất hiện, thì những con mèo mập m& thị trường Wall Street cũng như những tên trùm đầu tư chứng khoán cũng đầu tư bị mất nghiệp vụ, cũng bắt đầu mất quần áo (losing their shirts). Dĩ nhiên những kẻ này sẽ ngừng ph& xa hoa khi thị trường chứng khoán còn trong thời kỳ hoảng loạn, phần lớn, chẳng phải s& p& .(5)

Vậy thì ta thấy gì hàng chục ngàn tỷ trong Thị trường Tr& giá Cổ phần (Stock Market Value), trong Kh&i chứng khoán của các công ty chứng khoán như Dow Jones, như NYSE...? Nó hẳn nhiên là một thực tế, số của nó không không! Nó vẫn nó “không”, thì sao có nhiều cá nhân phải từ bỏ, nhiều xã hội tiêu vong, có khi cả một chính phủ sụp đổ vì nó? Hãy nhìn lại thị trường Kh&ng Ho&ng, Great Depression, 29-32, chứng khoán giảm giá tang thương vì nó! Nó vẫn nó ‘thực’. Thì bây giờ nó ở đâu? Ai thực sự nó? Và có ai đã thực sự sụp đổ nó cả? Hay người ta chỉ thấy nó trong trí tưởng tượng, trên những màn hình tivi và những hàng chữ và hàng số dài nh& mà người ta gọi là Account Statements. Account Statements chỉ là một danh sách báo cáo cho bạn hay bạn là người sở hữu một chứng khoán trên thị trường giá hàng tỷ đô la. Nhưng bạn có thể bán những chứng khoán đó lấy tiền mặt (cash), được hay không, là một chuyện khác. Nhưng là trong thời kỳ này, thị trường giá của mọi chứng khoán đang mất giá!

GS Jorgenson quy quy định:

“If you once thought your investment portfolio was as good as a suitcase full of twenties, you may suddenly suspect it’s not”!

Thị m&i hay, “th&y dz&y nh&ng không ph&i dz&y”! Chúng ta hãy tr& i v&i GS Robert Shiller c&a Vi&n Đ&i h&c Yale:

“Khi ta có ý ni&m r&ng là ta đ& c hay m&t m&t kho&n ti&n l&n trong c& ph&n, th&t s& không có gì mình ch&ng là kh&an ti&n là có th&c, đó ch& là o t&ng (a fallacy). Tr& giá c&a c& ph&n không gi&ng nh& ti&n m&t (cash) mà ta có. Tr& giá c&a c& ph&n ch& là m&t t&c tính (guess). Kho&n ti&n ta có trên c& ph&n ch& có trong trí t&ng c&a chúng ta mà thôi.”!

Trong cu&c đ&a ch&n tài chính hôm nay, không th& b&o ai đ& c, ai m&t. T&t c& th& gi&i đ&u chung m&t s& ph&n, ai cũng ch&u đ&ng m&t mát. Có k& m&t nhi&u h&n, có ng&i m&t ít h&n.. Nó là c&n phong ba th&i qua đ&a c&u, nh&ng cây đ&i th& bao gi& cũng b& thi&t thòi, tai h&i nhi&u h&n, nh&ng qu&c gia phát tri&n có n&n kinh t&, h& th&ng tài chính l&n h&n thì b& kh&ng ho&ng, m&t mát tr&m tr&ng h&n. Chúng ta nên nh& hàng ch&c ngàn t& M& kim mà Th& gi&i và M& m&t trong trong cu&c đ&a ch&n tài chính hôm nay, là m&t vĩnh vi&n, không bao gi& tr& i. Hay nói theo quan đ&i m&a Dale Jengerson: “that’s a permanent loss because those folks are not coming back”!

Trong bu&i h&p v&i các nhà lãnh đ&o tài chính c&a nhóm G7, và các qu&c gia khác t&i th& đô Washington, T&ng th&ng Bush đã kêu g&i s& h&p tác toàn c&u (Collaborative action) đ&ng ch&n suy thoái tài chính hi&n t&i. Ngày th& hai 13/10 cũng trong bu&i h&p t&i Washington, b& tr&ng tài chính M&, Henri Paulson, khuy&n cáo tr& c& các nhà lãnh đ&o kinh t& c&a G7 và các qu&c gia khác:

“Ch& nghĩa cô l&p và chính sách T& b&o h& ch& làm cho tình tr&ng kh&ng ho&ng lan r&ng mà th&i-Isolizationism and protectionism could worsen the spreading financial crisis...”

Chúng ta th&y, không ph&i ch& có M& m&i b& ra 700 t& M& kim đ& hà h&i ti&p s&c cho c& ch& th& tr&ng v&n hành tr& i. Ngay c& t&i các qu&c gia trong C&ng đ&ng Âu, EU, cũng b& ra m&t s& l&ng cũng g&n b&ng M& đ& c& ch&n đ&ng c&n suy thoái tài chính c&a qu&c gia h&. Các n&c Nga, Trung Qu&c, Nh&t, Singapore... cũng có hành đ&ng t&ng x&ng nh& v&y.

Nh& v&y ngăn ch&n suy thoái và ph&c h&i kinh t& tài chính hôm nay là nghĩa v& qu&c t& ch& không ph&i riêng ai.(6)

<http://vneconomy.vn/2008102204348812P0C7/pho-wall-tiep-tuc-hoang-loan.htm>

Đißu đó minh xác mßt lßn nßa, trong cßn bißn đßng tài chính hôm nay, tßt cß mßi ngßi đßu chßu đßng nhßng mßt mát, đßu chung mßt sß phßn, không có vßn đß kß đßc ngßi mßt./.

GHI CHÚ-NGUßN

(1) Yahoo.News, Oct 11,08- by Jennifer Loven & Martin Crutsinger, AP writers:

Bush, Allies seek to calm jittery investors

(2) The Wall Street Journal Oct 11, 08. by E. S. Browning & Graig Karmin AP writers

Wild Day Laps Worst Week Ever For Stocks

(3) Yahoo.News- Eric Carvin AP Writer- Oct, 11,2008

All the money you've lost where did it go?

http://news.yahoo.com/s/ap/20081011/ap_on_bi_ge/where_s_the_money

(4) Xem số # (3)

(5) Xem đơn cử i của bài

All the money you've lost where did it go

Yahoo News – Eric Carvin AP Writer

(6) VNEconomy 23/10/08 Duy Cuong

<http://vneconomy.vn/2008102204348812P0C7/pho-wall-tiep-tuc-hoang-loan.htm>